

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi romai kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szonbaton — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajukért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészve 4 frt féleltre 2 frt, negyedevre 1 frt.

Ugy a Lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés“ szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Pálma Pál József

Isten irgalmából és az apost. Szentszék kegyelméből Bukaresti lat. érsek Papságának és pásztori gondoskodására bizott összes híveinek Üdvöt és áldást az Urban.

(Vége.)

De hát beszélt-e tényleg az Ur Isten? Igenis beszélt, és az ő szava a keresztény kinyilatkoztatás. S e kinyilatkoztatásban a Mindenható nemcsak azon természetes igazságokat méltóztatott tudunkra adni, melyek az üdvösségre okvetlenül szükségesek, hanem még fonságesebbeket is, melyek minden teremtett értelemnek föltogását végtelenül föltümulják. Ine! mi képezi a keresztény religiónak természetfölötti voltát. Vajha annak fonságát elismernők s nagy becsét kellőleg méltányolnók! Izaiás próféta megjövendölte vala, hogy midőn az Isten felkentje az egész föld Urának Istenének nevezetik, azaz, minden nemzet által imádtatik: az anyaszentegyháznak minden fia magától az Istentől fognak tanittatni. S e jóslat be is teljesült akkor, midőn az Isten öröktől való egyszülött Fia a mi testünkben megjelent, kihez a mennyei Atya az embereket ezen szózatával utasítá: „Ez az én szerelmes Fiam, őt hallgassátok.“ (Luk. 9. 35.) ő maga pedig más alkalommal önmagára alkalmazván a látnokok jóslatait, ezeket mondá: „Mindnyájan az Isten tanítványai lesznek.“ (Ján. 6. 45.) Mily nagy méltóság, mily megbecsülhetlen előny, magának az örök bölcsességnek iskolájában lehetni! Ezen isteni iskola által a legszonyubb rabságtól vagyunk megmentve, attól t. i., hogy értelmünket és akaratunkat, valónknak e legnemesebb részeit, valamely embertársunk uralja, s a legundokabb tévelyek sárába beletiporhassa. „És megismeritek az igazságot,“ — ugymond az isteni Üdvözítő, — „és az igazság megszabadít titeket.“ (Ján. 8. 32.) Ezen isteni iskolában annyira fölmagasztalva érezzük magunkat, hogy semmi irigyelni valót sem találunk a világ hatalmassaiban; mert azt látjuk, hogy az Ur Isten, miután minékünk lételt adott és minket fiainak fogadott, még erkölcsi nevelésünkkel is foglalkozik; ez pedig oly nevelés, melyet az isteni hit, az

örökkölcseségnek e sugara, eszközl, és melynek befejezésével mind értelmünk, mind pedig akaratunk eléri végső tökéletességét; — értelmünk ugyanis a lényeges igazságnak közvetlen világos szemlélése által, akaratunk pedig a legfőbb jónak teljes és kimonhatatlan módu élvezése folytán. Valamint a hajnalpir, az éj sűrű homályából előtűnven, mind nagyobb fénynyé növekszik, s végre a nap feltöjtével szép reggellé változik; épp úgy a hitnek mennyei fénye is minekutána az Isten igéjének ereje által a mi tudatlanságunk sötöt-égét elkezdette volna oszlatni, észrevétlenül fejlődik aztán mindaddig, amíg az örökkévalóság szép delén az értelmek legfényesebb napja elélnke nem tűnik. Ime! mily nagy méltóság, ime mily megbecsülhetlen szerencse, Isten tanítványának lenni!

Igen, de honnan tudjuk, hogy Isten valóban beszélt, és mikép lehet kimutatni, hogy épen a kereszténység képezi az isteni kinyilatkoztatást? Ezen kérdéssel állhatnának elé a vallás gonyolói. Erre minden habozás nélkül azt feleljük, hogy a kereszt hit keletkezése nem vész a homerikus vagy holmi praehistorikus idők homályába, — hanem az emberiség történelmének legnagyobb és legfényesebb tényét képezi. Mert Augustus róm. császár korszakában történt az meg, azon korszakban, melyben a róm. birodalom hatalmának és műveltségének legmagasabb fokán állott, s melyben e szerint a leghíresebb bölcsészek, szónokok, történetírók és költők éltek; — a kereszténység tehát oly korszakban lépett föl, a mely, legalább némely tekintetben, több joggal mondható fölvilágosodott századnak, mint maga a XIX. század. Már pedig akár mely történelmi tény is, nem az ugynevezett a priori-féle érveléssel, annál kevésbé pedig oly képtelen hypothesisokkal, melyek a józan észszel ellenkeznek, — s melyeket a jelenkor áltudósai használnak, hanem csakis a józan ítészettel szoktak megtámadni. És mi ezennel bárkit is ki merünk hívni, hogy a józan ítészet alapján bizonyítsa be csak azt, hogy a kereszténység által megtörtént isteni kinyilatkoztatás ténye kétséges volna. Teljesen meg vagyok ugyanis győződve arról, hogy a kereszténység alapítója által történt kinyilatkoztatás még a legszigorubb ítészetet is megállja, ugy annyira, hogy inkább lehetne róma bi-

rodalom egykori létezését, mint Krisztusnak isteni küldetését kétségbe vonni. S valóban, ha Isten az emberi nem oktatása végett beszélni akart, akkor az ő isteni erejének és fölségének oly szembeötölő jeleivel kellett szavait kísérnie, hogy senkinek se lehessen alapos mentsége, ha isteni szavát megvetni merészné. Nem célunk itt mind eme jeleket elésorolni, és a hívésre készítő érveket tüzetesen tárgyalni, melyet nagy bőségben talál minden igazság-szerető bölcsész a kereszténységben. Mindazáltal rá akarok mutatni a kereszténységnek két olyan jellemvonására, melyeket soha sem vizsgálhatunk elégszer, és melyek az igazi vallásnak legbensőbb lényegében gyökerezvék és attól elválatlanok.

Első jellemvonása a kereszténységnek abban áll, hogy nem képez egy ujan alkotott vallást, minek azt sokan első tekintetre tarthatnák, mely akkor jött volna létre, midőn a róm. birodalom vas jogára alá hajtá a föld minden nemzetségeit; hanem (ellenkezőleg) lényegében tekintve, ép oly régi, mint maga az emberi nem. Hogy ezt beláthassuk, arra elég csak összehasonlitanunk ezt amaz ősz igazságokkal, melyeket Isten az ő prófétái által ősatyáinknak kinyilatkoztatott. Ekkor ugyanis álmétkodva kell belátnunk, hogy minden korszakbeli hitigazságok, feltűnő összhangzásuknál fogva, egymást kölcsönösen kiegészíték és kifejték, míg végre isteni Üdvözítőnkben, mint egy szellemi góczban, összpontosultak, kinek isten-emberi közbenjárása által üdvözülhettek azon őshívek is, kik várva várták megjelenését.

Második jellemvonása ugyanezen isteni kinyilatkoztatásnak abban áll, hogy miután az Isten Fia által be lett fejezve, egész az idők folytaig változatlanul fön kell állania a végre, hogy az élet viharos tengerén biztosan átvezérelhesse az embereket az örök boldogság révébe. Ezen igazságot bárki is fölfoghatja, annélkül, hogy lángelmével bírna. Mert ha Isten azért szólott, hogy az emberiséget üdvözítse, akkor nem bizhatta szavait az emberek önkényére, kik annyi tévedésnek lévén kitéve, nagyon is könnyen változtathatnának azokon. Ez esetben ugyanis nem érhetne volna el ama fönséges célját, hogy emez isteni szava által minden ember, még azok is, kik a legtávolabbi századokban élendettek, üdvözülhessenek. E föltevés pedig képtelen és az isteni bölcsességhez méltatlan volna.

Ennélfogva tehát a legkisebb kétség nélkül következtethetjük, hogy a keresztény religio nemcsak eredetére nézve természetfölötti, hanem fönnállásának és terjesztésének módjára nézve is az. A kereszténység fönnállásának eme természetfölötti módja, mely az ember szellemi és érzéki valójának tökéletesen megfelel az Evangéliom tanúsága szerint abban áll, hogy a Szentlélek az anyaszentegyháznál marad, miként ezt neki az Isten ember megígérte vala, midőn kötelességévé tette, hogy az ő isteni művét folytassa. Mindezek folytán az anyaszentegyház Szt.-Pál apostol mondása szerint „az igazság oszlopa és erőssége“ (I. Tim. 3. 15.) lévén tévmentes tanítása által az Isten igéjét ugyanazon valóságban juttatja hozzánk, a melyben azokat magának az ur Jézusnak ajkáról vehették volna, és utódainkhoz is épp oly épségben fogja azo-

kat juttatni, bármennyit erőlködjenek is ellene a sötétség fejedelme és annak szolgálái.

* * *

Szeretett Atyámfiai! Eddigi kevés érvelésünkből világosan kiderül, hogy Isten valóban létezik, és hogy kinyilatkoztatása által az emberek tanítójává lett, és hogy következőleg amaz áltudomány, mely a kereszténységet megsemmisíteni akarván, annak természetfölötti voltát és egyszersmind az Isten létezését is tagadja — nem egyéb gonosz esztelenségnél, melyből az egész emberiségre kiszámíthatlan bajok özöne árad. Azért tehát arra kérlek mindeniket, hogy, ha saját valódi boldogságotok igazán szíveteken hordozzátok, — komolyan figyeljétek az anyaszentegyház szavára; tanulmányozzátok, kiki saját tehetsége szerint, mennél behatóbban annak tanítmányait a végre, hogy az igazság fegyverzetével fölszerelve, megvédhessétek magatokat azon elvetemültek ellen, kik az istentelenség fegyvereivel támadnak meg, hogy a hitnek megbecsülhetlen kincsétől megfoszszanak.

Hogy azonban az igazság fegyvereit jól kezelhessük, a végre okvetlenül szükséges, hogy, míg az igazságot tanulmányozzuk, addig egyszersmind az erényeket is gyakoroljuk. Erre figyelmeztet minket az apostol is, a ki, mielőtt arra intett volna, hogy „a világosság fegyvereibe öltözzünk,“ ezt hangsúlyozta: „vessük el a sötétség cselekedeteit“ (Rom. 13. 12.) azaz: a gonosz tetteket, melyek a bűnnek és feslettségnek kifolyásai meg okai is egyszersmind. A ki hiszen, sőt még tudományos kutatásival is behatolt ugyan a hit igazságaiba, de nem él a hitnek elvei szerint, nem gyakorolja a hit erényét, annak állapota épp olyan, mint ama katonáé, ki el van ugyan látva a kellő fegyverekkel, de nem tudja azokat használni s ennél fogva bizonyan az e'lenség martalékává lesz. Higyjétek el K. A! az erkölcsi romlottság utat nyit mindenféle tévelynek és maga után vonja a hitehagyást és az istentagadást: — míg ellenben a tiszta és egyenes l'lkületű ember, habár netán gyöngé sőt a legegyszerűbb észszel bírna is, tántoríthatlanul ellenáll a vallásgunyolók minden okoskodásának, minden erőfeszítésének.

Azért tehát kérve-kérünk, siessetek erkölceiteket megjavítani, és a hit szabályaihoz alkalmazni. E munkára igen jó alkalmat nyújt nektek a nagybőjti sz. idő, melyben a vezeklés által könnyen elkészülhettek a bűnbánat szentségének méltó fölvételére, s ennek folytán Krisztussal együtt új életre, az igazság és szentség életére föltámadtok. Ha pedig e szellemi föltámadás kegyelmében állhatatosan megmaradtok: akkor titek lesz, higyjétek el, a hitnek fényes győzelme, titek az a nemes győzelem, mely szerint a világon erőt vévén, azt egyuttal boldogsátok, s melynek folytán utóvégre is eljuttok az örök boldogság fényes diadalmára. S im! e legszebb győzelmet, e legfényesebb diadalt ohajtjuk nektek szívünk mélyéből, megáldva titeket, az Atyának, Fiának és Szentlélek Istennek nevében. Amen.

Adatott lakásunkban, Bukarestben 1887. febr. 10-én.

Pál József, érsek.

A pessimizmus jogtalansága tekintettel Schopenhauer bölcséletére.

Az ember az egyedüllet magányában elszigetelve, befejezetlen mű, a mennyiben nemcsak általában az emberiség vívmányai, hanem maga az ember is tekintve bármelyik tehetségét csak is társaságban fejlődhetik ki gazdaggá testben és lélekben s csak is itt és így érezheti létének célját: a boldogságot. „Isten társaságra teremté az embert; nincs sziv, mely e földön nem találná rokonát, melyet egy titkos le nem írható érzet nem vezetne embertársához, s kiknek szívei összehangzanak s gondolatuk egy irányt követ, találkozáskor boldogalbaknak érzik magukat“ mondja Báró Eötvös József.

Ha tehát a boldogságnak alapja a társaság, nagyon természetes, hogy e boldogságot legelső sorban azzal kell meghálálnunk, hogy boldogítóinkat a viszonzszeretet melegével öleljük keblünkre úgy, a mint megérdemli. És mégis hányszor halljuk az életben elzúgni a boszu és harag menyörgéseit, mely menyköveivel összezuñni akarja a világot, mert csalódásra vezetettet; hányszor halljuk a társaság ellen irányzott hideg gunyt, mely egyformán jogosnak tartja a világ örömei fölötti szánakozó mosolyt és annak unását s egyedül csak védelme ellen kél ki, vagy is hányszor találkozunk a pessimizmus hideg szelével, mely saját hidegségét mindenbe bele törekszik lehelni!?

Hogy e pessimizmus úgy az egyszerű lélektan, mint a keresztény világnézet alapján jogtalan, az a következőkből világosan ki fog tűnni.

Hogy megtudhassuk tisztán, mi a pessimizmus, el kell lesnünk azon sohajokat, melyek az ilyen elkeseredett keblből kitörnek. E sohajokban aztán ujjabb és ujjabb töredékekben „a csalódást“ halljuk elő pattogni. Tehát a csalódás! Dr. Pesch azt mondja a csalódásról: „Csalódás csak ott létezik, hol lehetséges nem csalódní, s hol nem lett volna szabad csalódní“ Ennek alapján tehát azt mondhatjuk, hogy a pessimizmus nem igazolt és tulhajtott igények nem teljesülése után támadt komor világnézet. Hogy pedig e világnézet jogtalan és szánalomra méltó, azt legelőször magának az örömmek és fájdalomnak egyszerű vizsgálata is eléggé megmutatja és bizonyítja.

Azt szokták mondani, ki a menny örömeit élvezni, az örök boldogság édességét izelni képes, az meg is érdemli. Ezen igazság pedig egyenesen az emberi természet s az erkölcs törvényein alapszik. Az öröm nem kívülről jön, saját belső természetünk rendezettségé a forrás, honnan meleg sugarai szétáradnak s belső rendezettségünk az öröm élvezetére egybefügg a lelkiismeret kielégítésével. A ki örvend, meg van magával elégedve s örömét átviszi környezetére, kedvessé lesz másokra nézve, a mint rá nézve mindenki kedves. Ez öröm, mely a szeretet sugarait hinti szét, tulszáll az emberek körén s belemélyedni törekszik a szeretet forrásába, az Istenségbe, kinek a teremtményekben mutatott jósága örömit tiszta ragyogásúvá színezi. S e világnézet, melyet optimizmusnak mondhatunk, még a fájdalmat sem zárja ki, olyanok levén az emberi örömek, mint a szívárvány, mely a foszladozó felhők fekete fátvórára van szinpompával reaszóve. Ha e világnézet

kedves és helyes s jogos, mert Istennek egyetlen műremeke sem lehet rossz, úgy: méltán mondhatjuk a pessimizmusról ennek ellenkezőjét. A csalódásból származott fájdalom épül a pessimizmus, csakhogy e fájdalom az öröm alapjául már nem szolgálhat, mindha azon épülne fel a boldogság tündér hona. E fájdalom szintén egy benső állapot s kifolyása azon elégedetlenségnek, mely mindenben csak a hiányokat veszi észre, emelkedni nem tud, emelni nem akar. Fagyponat ez, melyet az öröm melege enyhíteni nem képes s alább szállnia nincs miért. E fájdalom is megérdemli tehát, hogy bünhődésül mint örök árnyék kíséje az öröm fényét magán át nem engedő dula-kodó lelket.

A fájdalom alapján a pessimista a világon czélnélkül bolyong, maga boldog nem lehet s mást is törekszik boldogtalanná tenni, tehát jogtalan támadást intéz a legelső jog, a boldogság joga ellen. Hanem a pessimisták egy kissé mégis jobb szinben öltöztetik fel elméletüket s e czélnél az azt mondják, okos ember hitvány mulékony örömek ál-fényében nem fűrődhetik s csak megvetéssel nézheti azon kislelküeket, kik, mint a kis gyerek bábuájában, mindenben teljes boldogságukat találják fel s hivatkoznak mély érzelmű és lángeszű példányképekre.

Bocsánatot kérünk, de a nagy lelkek soha sem pessimisták, habár fájdalmasak is. Igaz, hogy érzékenyek és kiváltképen a jogosság ellen intézett támadások lelkük egyensúlyát megzavarják, de az öröm természetéből mindent ki nem dobnak, hanem igyekeznek magasabb érdekek iránti küzdelemben edzeni magukat, míg a valódi pessimista eldob mindent, semmibe veszi a jövő reményeit, szánalmas gunnyal tekint a küzdelmekre, melyeknek megindító hatása iránt fásult lelke fölékonyságát elveszté. A pessimizmus, mert a jövőt úgy megveti, mint a jelent kétségbeejtő, míg a nagy lelkek fájdalma fölemelő, mint azt Chateaubriand igen szépen kifejezi az ő eszményi fájdalmasában, midőn mondja: „Oh ember csak muló álom fájdalmas abránd vagy, csak balsorsod éltet, csak lelked szomorúsága, csak eszméid örök méla búja által vagy valami.“ Ime ilyen a keresztény fájdalmas lélek, melyen azonban az örök végtelenség utáni vágy, mint öröm és szeretet ömlik el. S mi ezzel szemben a pessimizmus? egy tartalom nélküli gúnyirat, mely ostobaságaival sem képes mulattatni. Hanem vannak-e hát pessimisták? Vannak bizony, nagyon sokan zengedezik finom orrhangon, hogy ők pessimisták s ha okáról kérdezősködünk, eljárásukat, lelki hangulatukat egyenesen bölcsészeti tudományos vívmánynak mondják. A világfájdalmasak soha sem hiányoztak főképen a költészetben; de hogy a világ—fájdalom merev tetemét épen a bölcsészet balzsamozza be, nagyon küönösnek látszik, mert tudva levő dolog, hogy a valódi bölcsészet a sorsunkkal való megelégedésre tanít ép úgy, mint a színeszet, mert mindent a magatévé tesz. mindent az ókság viszonya szerint vizsgál s a király és koldus szerepébe egyaránt beletalálja magát.

Hogy pedig a bölcsészet e zagyva etemet is fölvetette tisztán csörgedező vérébe, azt olyanok is állítják, kik nem pessimisták, s így nem is örvendenek fölötte. Így Dr. Kiss határozottan állítja Schopenhaueréről, hogy ő egy rendszert teremtett, mely az egész világból fájdalmat készít s

a bölcselőt a kétségbeesésen keresztül a semmibe juttatja vissza, pedig Schopenhauert az ujkor egyik legnagyobb gondolkozójának tartják.

No de se baj, e bölcsélet oly részéhez tartozik a philosophiának, mely még a józan ész előtt létjogosultságát nem igazolta be az igazság és következetesség okmányaival.

És miben áll e bölcsélet s hogyan vezet a pessimizmushoz? Hogy miben áll, azt e szóban fejezhetjük ki „idealizmus,” mely mivel a való világot tekintetbe nem veszi, sőt az egész mindenséget csak egyszerű felfogásnak tekinti, arra a célra alkalmazható, mely bárkinek tetszik. Hogy pedig Kant, Hegel, Schelling és Fichte nem volt pessimista, noha mindenik idealista volt, oka az, hogy nem azon oldalról indultak ki, a honnan Schopenhauer. Kant még eltozadta a való világot, de követői már világtagadók voltak, sőt Schopenhauer pessimista lett kiindulási pontját tekintve egész helyesen. Schopenhauer ugyanis így következtet: „Egyetlen alany sem lehet tárgy nélkül, valamint tárgy sem lehet alany nélkül.” A mit egy kissé világosabban így fejezhetnénk ki: a testnek és léleknek alanya az „én,” az „én” nem lehet test és lélek nélkül, valamint a test és lélek sem az „én,” nélkül. Ha most az egész világot valaminek tekintjük, úgy azt kell mondanunk, hogy az tárgy, melynek alannyal kell bírnia s ha létezik, azért létezik, hogy az alannak tárggyul szolgáljon. A világ tehát olyan, a milyennek azt az alany kívánja.

De mi az alany, mely a tárgyat ilyennek tekinti és kívánja? Kant és Hegel szerint ez nem egyéb, mint maga a képzelem, az ész, azaz egy önmagában létező valamint míg Schopenhauer azt mondja, hogy az maga az akarat, úgy, hogy az egész világ nem egyéb, mint az akarat tárgyasítása. Tekintve a többi idealistákat, ezt joggal mondhatta Schopenhauer, mert ha a világ az ész által és az észnek létezik, miért ne léteznék az akarat által is? Hanem mi ez akarat? Önmagában — azt mondja Schopenhauer — semmi s csak a világban valósítja magát valamivé s tulajdonképen a képzelődésből fejlődik ki. Hanem mellőzve e világfejlesztő bölcsészeti előadást, kérdjük: mi köze ennek a pessimizmushoz?

A pessimizmus a világ való tényeire hivatkozik és vonatkozik; e bölcsélet a világ valóságot nagyon cynikus gunnyal nézi; mi és hol van itt az összefüggés? Mondhatjuk a pessimizmus kifejtése e bölcséletből Schopenhauer által nagyon természetes folyamány.

Az akarat teremti a világot létezővé. Az akarat befolyása alatt jelennek meg az élettünetmények. Ha már most az akarat által rendezett tüneteményeket kísérő szemlélet nem találja fel a dolgokban azt az eszményiséget és rendezettséget, melyet az akarat kíván, vagy ha az akarat nem érvényesülne mindenben kedve szerint: úgy az akarat visszavonul önmagába s megvetőleg fordul el a világtól.

És ez azon hőlcészeti kifejtés, melyen a pessimizmus alapszik, mert valójában ezen általános világelvet csak át kell vinni a közélet jeleneteire s minthogy a véges dolgok hiány és hiba nélkül ritkán jelennek meg, eléáll a világtól való elfordulás, a pessimizmus.

Nem hozzuk fel mindazon érveket, melyekkel a realizmus ezen a világtapasztalatot és az emberiség meggyőződését megingató elméletet tönkreteszi. Már szent Tamás kimondotta e fölött ítéletét azon elvével: „dicendum, quod sensibilia inveniuntur actu extra animam.”*) A külvilágra vonatkozó is meretünk, az észlelt benyomások lényegét kétségtelenül a hatás és annak felfogása határozza meg. A kívülről jövő érzések öntudatosokká lesznek, a mikből származik a szemlélődés és fogalom, úgy azonban, hogy a lelek mindig határozott különbséget tesz önmaga és a felfogott tárgy közt. Ha tehát állna az ideális felfogás, ennek az ellenke zője történnék, s úgy a zenének, melyet hallunk, mint a képnek, melyet látunk, előbb bennünk kellene keletkeznie, s honnan van, hogy mi mégis kívülről várjuk a hangokat? Számptalan hasonló kérdésre az idealizmus, s így Schopenhauer idealizmusa is a telettel adós marad.

Hogyan foglalhatja az ő akarat magában az öntudatlan szemlélet által a dolgok eszméjét? Hiszen e szemlélet nem lehet öntudatlan, mert az akarat semmi egyéb, mint az ész öntudata ha tehát van akarat maga a szemlélet sem lehet öntudatlan. Tehát a szemlélet ép úgy lehet világnemző, mint maga az akarat; ha pedig ezt megengedjük, egy jórész a pessimizmus jogosságából, mint a mely a kizáróagos akaraton épül, elesik. De tegyük fel, hogy előtte az egész világ úgy szerepel, mint egy ködtályokép, akkor az akarathoz a világosítás és szinfectés mütete illenek; de oly szinnek festése, mely tényleg létezik. Tehát az akarat a már meglévőket nagyobírhatja és szépítheti, s hogy pessimista ne legyen csak meg kellene elégedni azzal, mit már meglévőnek tapasztal. S ez az, mit nagy vonásokkal Schopenhauer pessimizmusáról bölcséletével kapcsolatba hozva mondhatunk,

De aztán — mivel nem annyira Schopenhauert, mint inkább az ő bölcséletével dicsekedő pessimistákat akarjuk érinteni — ki kell mondanunk azt, hogy tán Schopenhauer nem is volt oly nagyon pessimista. Bölcsellete nagyon rossz, hanem az életre vonatkozó felfogása nem oly sötét, mint a milyennek bölcsellete alapján lennie kellene.

(Vége köv.)

T Á R C Z A.

Temetésen.

Harangoznak temetésre,

S mintha játék volna:

Nevetgélő, játszó népség

Lót-fut összefolyva.

A halálzó áll a hosszú

Ember sornak élén;

Fütyörészó, vig suhanczok

Az utnak két szélén.

*) Summa Th. I qu. 14. 2.

A tömegben léha tréfa,
Sok ledér tekintet.
Zene-szóval, vigalommal
Visznek egy volt éltet...

Harangoznak temetésre
S mintha játék volna:
Elfeledjük, hogy nekünk is
Ez szól holnap, vagy... ma.

Pál A.

A preszkura.

A görög szertartású egyháznakál igazán áll az Irás azon mondása, hogy „kik az oltárnál szolgálnak, az oltárról éljenek“; mert az egyházi hivatalnokok a hívektől semmiféle rendes javadalommal sem bírván, jövedelmeiket nagyobb részt azok önkényes ajándékozásaikból nyerik. Ezen „spontanea oblata“-k között legnagyobb szerepet játszik a preszkura, — vagyis azon áldozati kenyér, melyet a hívek a mise felajánlasi részénél az istentisztelet és papjaik javára oltári áldozatul hoznak. — Erdemleges dolognak vélem, ha e preszkuráról tüzetesebb ismertetést közlök.

A preszkura, melynek sulya mintegy $\frac{1}{4}$ font, ép úgy süttetik, mint más közönséges buza kenyér. Kinézése vagy kereszt — vagy hosszszukás hengeralak. Rajta, mint a katolikusok mise oltárján, bizonyos symbolikus jelek láthatók, és pedig: vagy J. H. N. R. J. (Jesús Híristos Nazareonu Regele Jidoviloru — a nazarati Jézus Krisztus a zsidók királya), vagy pedig: I. C. X. C. N. I. K. A. (Jesus Christos Nika — Jézus Krisztus a diadalmas)

A preszkurát csak az ugynevezett preszkuricák — vagyis oly hajlottabb koru özvegy asszonyok süthetik, kiknek csupán nő, vagy férjes gyermekekkel szabad birniok. Ilyeneknek hiányában más tisztos koru asszony is süthet; fiatal özvegy azonban nem. Fő kellékük a tisztaság és erényesség, melynek kitüntetésére évenként legalább négyszer nyilvánosan Úrvacsorához kell járulniok. Joguk gyakorlásához szükségesek bizonyos pecsétnyomó alakú márvány jelvényezők, melyekkel a fent jelzett symbolumokat rányomják a preszkura tésztájára. Ezen szent jelző szerszámokat a papoktól kapják.

A preszkuricák, kik egyszersmind elárusítók is, minden vasár- és ünnepponon az istentiszteleten jelen lenni kötelesek, állván rendesen a templom hajója azon részében, hol a bejárat van, hogy a hívek a templomba lépétkor a vásárt mindjárt megejthessék, a preszkura darabjáért 3—4 krt fizetnek. Mikor aztán az Offertorium következik, kiki egy-két sőt több darabbal is vagy megfelelő értékű pénzzel az áldozó pap felé járul, kinek kezébe teszi le ajándékát.

E preszkura-áldozatok számából nemcsak az anyagi jólét, hanem a vallásos buzgóság és az egyházzolgák évi jövedelmének is bizonyos fokozatára lehet következtetni.

Vannak községek, hogy csupán a preszkura-áldozatok nemcsak a mindennapi kenyeret adják meg: sőt megváltott értékükből még egy kis husra való is kijut.

Preszkura-felajánlások rendesen csak vasár és ünnepponokon, — valamint oly napokon s szoktak történni, mikor a helyi viszonyok szerint a rép azon pátronusait tiszteli, kiknek közbejárása folytán várja Istennek áldását barmaira, erdei vagy mezei munkájára stb.

Hogy a t. olvasó fogalmával birjon, a helyi nagy szerepet játszik a preszkura különösen a havasok közt lakó román papság jövedelmi forrásai közt: a topánfalvi preszkuricák adatai alapján ide jegyzek egy rövidke statisztikát:

Topánfalván egyedül a nemegyesülteknél évenként elszokott fogyni 21.820 drb preszkura. E számból karácson hetére esik 600, a husvétjáji napokra 1400, pünköstre 800, virágvasárnapra 500. Az ünnepekének száma évenként váltakozik 400 és 150 közt, miknek egyetemleges összege természetesen magasra hág, különösen ha tudjuk, hogy a disunitusoknál csupán a veres betűs ünnepek száma 31 — egy évben; — ide járulván még azon napok is, melyeket a nép kegyelete szintén ünnepekül szokott tartani, s melyeknek száma jelentékeny. A vasárnaponként felajánlani szokott preszkurák évi összege: 7670 darab.

Szóval egy egész évi preszkura-fogyasztási szám az 1528 disunitus lelket magában ölelő Topánfalván — tesz 21,820 darabot, melyeknek értéke á 3 kr. — 654 frt 40 kr, mi lényeges jövedelmi ágának tekinthető. — Hát mekkorára mehet ez összeg például Albák vagy Szerisore községeiben, melyeknek disunitus lakosai 5000—6000-et tesznek?!

A preszkura egyik fajául tekinthető a prinosis. Ez olyszerü kacskaringós fonottas kalács, milyent sátoros ünnepek alkalmával Csikországban is szoktak sütni édes anyáink. Vagy nem emlékszünk-e vissza a husvéti szép székeley kokonyákra? Csakhogy míg a székeley fonottas kalács felszine a tojás fehérsége és szikjától fénylő és lángvörös, mint a hajnal, béle pedig puha, miként a gyapot: addig a román prinosis külseje bádogadt sápadt arczot vág és béle sem oly puhaságu, mint a csikié, mintha a román asszonyok nem használnának oly apró szemű gyakorsztat s meg a tojást és vaját is inkább sajnálnák: de azért finom a prinosis is és úgy izlik, hogy jó fog, jó bicska és piritott szalonna mellett csupa guszthus falatozni belőle.

Ezt a prinost különösen a vizkeresztú keresztyáskor szokták a papok kapni. Oly disunitus hitközség, mint az 1528 lelket számláló topánfalvi is — vizkeresztkor papjának ajándékozni szokott több mint 200 prinost, mi szintén jelentékeny összegű pénzt képvisel, mert egy kilónak ára 45—50 kr. Nagysága pedig akkora, mekkora szokott lenni oly székeley közkenyér, milyen egy véka lisztből 3—4-es számban szokott süttetni.

Mindezek pedig ugy osztatnak fel, hogy az egyháziak $\frac{1}{5}$ -részét, többit pedig a papok kapják.

Áldozat-kenyerekhez számítható még a cununa a nului (év koszoruja). Ez egyes gazdagabb románoknak a papok számára — különösen karácson bójtekor

adni szokott ajándéka, melylyel az év minden egyes vasárnapjára egyszerre, egy koszoruban hozzák meg áldozatukat. Ezért cununa anului (évkoszorúja) a neve is. Áll pedig az 52 preszkurából, 52 apró színes viasz gyertyácskákból és egy hatalmas prinostból, hozzá mellékelve egy öreg liter bort is. — Kár, hogy ez utóbbit is nem alkalmazták az év vasárnapjainak számához. De hiába! Itt is csak afféle Pater Vítus nevezte tunsádi venyigék teremnek.

Végül a preszkura egyik fajául tekinthető még a Pastile is — a Pascha. Ez szentelt kenyér és bor, melyet húsvét reggelén a hívek poharakban hazavisznek és mielőtt ebből nem részesültek, más eledelhez nem nyulnak. Az ebben való részesülés bizonyos szertartás mellett történik, midőn a családfő úgy szerepel mint házanépeinek papja. A családfő ugyanis kezébe véve a pastile-vel tett poharat, ebből egy kalánkával nyújt néjének, ki ily üdvözléssel veszi magához: „Christos au in viat,“ mire férje válaszolja: „adeverat cau in viat“ (Feltámadt Krisztus — Valóban feltámadt.) Ugyan ily szertartással részleteti a feleség is férjét s végül ez az összes több családtagoké.

— Ha nem is ily czeremonia, de hasonló kegyelet nyilvánul a Székelyföldön is a húsvéti kokonyák — kalács — és egyéb ehető és iható szentelmények élvezésénél is, a maga valóságában a jámbor népnél nyilatkozván azon magasztos szabály, hogy: sancta sancte tractanda sunt. —

Ajándékoznak pedig eme Pastile készítéséhez 5 drb nagy prinost, három preszkurát és ezeknek megfelelő mennyiségű bort. Ha az ajándékozás nem egyesek buzgóságából történik: közadakozás útján gyűjtött összegből vásárolják össze a preszkuriczáktól a kenyereket (preskurát és prinost) s a bort olyan pinczéből, hol valódi vinum de vite taáltatik, mert a Pastile borának ilyennek kell lenni. —

A papnak a Pastile megszentelése s általán húsvéti templomi táradozásaiért, vagy egyes vagyonosabbak áldozat készsége, vagy pedig a hívők egyeteme ajándékoz íó frtot és egy szép fehér báránykát (Agnus pasnalis.) Ez különböző színű szalagokkal felcziczomázva a húsvéti istentszetelet alatt a hívek gyülekezetében szabadon járkál a templomban s mintegy szemléltetőleg irányítja az ájtatoskodók figyelmét az Agnus Dei-re, ki bá any szelidség és türelemmel leve az emberiség nagy áldozatává, hogy az ő halála a mi életünk legyen: Ipse enim verus est Agnus, qui absulit peccata mundi, qui mortem nostram moriando destruxit, et vitam resurgendo reparavit.

Mindezekből látható, hogy a román papság szorosabb értelemben vett életfenntartása eszközeit a preszkurás ajándékozásban találja fel, míg ruházati és egyéb gazdasági szükségleteit a stóia különböző nemeiből fedezi. De egyszersmind az is kivehető, hogy ha csökken a vallásos buzgóság, vagy emelkedik a szegénység fokmérője: kevesbednek a preszkurák is, mi a havasi román papság jövedelmében ép oly érezhető csökkenést idézendé, mint Székelyföldön a kepe-kalanygák folytonos kevésbülése.

Igy tehát kepe és preszkura kérdés idővel még megrokonosodhatnak. —

Záradécul még azon kérdés merül fel: hogy miután a papok anynyi preszkurát egész háznépestül sem képesek vásárnap és más ünnepnapok fordultával elfogyasztani: mit csinálnak a maradékkal? csinálnak belőle kétszersültet (Zwiback,) mely nyáron szénagyűjtés alkalmával kaszás, — turós, — vagy kömény levesbe aprítva igen izletes falatokul szolgál; jó kávéval is. A nagyobb hitközséggel bíró papok pedig megtiszteltetésképp ajándékoznak barátjaiknak, előkelőbb hiveinek, — igen a szegényeknek is, és ha akarják, el is adhatják.

Ugy hiszem, hogy elegendő számu preszkurával szolgáltam én is k. olvasóimnak s így már nincs egyéb hátra, mint kívánnom: Jó étvágyat!!

Kovács Gyárfás.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Vidéki levél. Nagyrabcsült Főtisztelendő ur! Napjainkban midőn oly sokan a felvilágosodás eszméit hangoztatják, látjuk hogy az isteni eredetű szt. vallásunk fájáról letöredezett ágak száradnak — azaz romlásukat önmagokban hordják. Avagy nem romlás-e a fejetlenség? Egy jelenkori protestans író mondja „a hány egyházunk annyi a fejtűnk.“ Ezzel szemben legnagyobb örömmel tesszünk el, látva hogy újabb időkben tömeges visszatérések történnek a kath. egyházba. Lesz idő, midőn ellenfeleinknek Szt. Hieronymusnak szavait mondandjuk. „A keresztényeknél nem a kezdet, de a vég tekintendő.“

Engedje meg Nagyrabcsült Főtisztelendő ur, hogy elen alkalommal megemlékezzem a szász-péterfalvi egyházközségnek püspök urunk ő nagyméltósága által kegyesen ajándékozott (230 frt. értékű) harangok megáldásáról. Egyházunk minden legkisebb áhitata — legkisebb ténykedése, magasztos értelmet rejt magában, nem csoda ha ellenfeleink annyira kíváncsiak ezek magyarázatára. Ezt remélve a Péterfalviak is, tisztességes számmal sereglettek egybe f. hó 21-én a harangok megáldására. Ez alkalmat n. egragadva, a harangok megáldása előtt énekek kísért ünnepélyes szt. mise tartatott, melynek végeztével a medgyesi fíradhatlan zárdafőnök Both Názár ur az oltárról — a különféle egyházi tárgyak magyarázatából kiindulva szóllott valódi lelkesültséggel az új harangokról — melyek korán — későn — mindenkit imára buzdítanak. Lelkesítette a híveket, hogy odaadással ragaszkodjanak az igaz valláshoz, mely nekik üdvöt lent és fent biztosít. Ezután történt meg assistentia mellett a harangok megáldása, melynek végeztével Te Deum éneklése mellett visszasiettünk az oltárhoz, hol értelmi meggondoltsággal párosult érzelmi fokozottsággal emelte fel szavát a helyi missionarius lelkész T. Müller J. Összhangzatba hozva a különféle zenét rátért a harangok hangjára, beszélve, hogy valamint a haragnak tiszta anyagból kell készülnie, mert csak így adhat kellemes hangot, úgy nekünk is tiszta szívet kell szereznünk, mert csak így leszünk kedvesek Isten s ember előtt. Megemlékezett beszédében a kegyes

adományozóról Püspök ur Excellentiájáról s szónoki ügyességgel fejezte be alkalmi beszédjét. Megvagyok győződve, nem egy könnyen felejt el a hallgatóság ez ünnepelet. Meg kellene emlékezni még a község viszonyairól, de nehogy ez ünnepeletesség „öröme“ közé „üröm“ vegyüljön, inkább hallgatók s tiszta szivemből kívánok türelmet ifju paptársamnak, kinek sorsa nem oly kedvező, milyent Cultusministerünk februáriusi beszédében említ. Prospero succedat quod auspiciatum est. Bolya 1887. Aprilis hó 26-án P. Karda.

Nyilvános köszönet. Főtisztelendő szerkesztő Ur! Örömmel ragadom tollamat hála érzelmem kifejezésére Nagymeltságú Lönhárt Ferencz ő Excellentiája, kegyes főpásztor ur iránt, ki a szegény válaszi hívek lelki elhalgyatottságát tekintetbe véve áldozat-filléreit főpásztori kegyelete folytán nem sajnálva: őket egy díszes haranggal megajándékozni kegyeskedett, melynek egyszerű megáldásával csekélységemet bizta meg, ezen ténykedést nagyszámu hívő közönség jelenletében folyó hó 24-én voltam szerencsés végezni. Midőn ezen szent kötelességemet teljesíttem, nem azért teszem mintha igénytelen dicséretemet ohajtotta volna Ő Excellentiája; mert hisz azt mindenki legjobban tudja, hogy a jótett önmagának legszebb jutalma és tudja azt is, hogy ha valaki jótettének tudatával bír, ezen tudat már önmagában a legszebb és legdrágább jutalom, melyet nem képes a világ semmi nemű ócsárlása elhomályosítani: de teszem azért mert az emberi sziv már természeténél fogva arra van hivatva, hogy fejezze ki háláját azok iránt, kik valamely közös — az emberiség javát célzó ügy keresztül vitelére segédkezett nyújtanak. Mit is érne ezen rövid életünk, ha különösen a közös vallási ügy előmozdítására az érzelmet tollba fojtának és azzal a nyilvánosság terén legkevessebbet igyekeznénk hatni és pedig nem csak szóval hanem tettel is, jól tudván azt, hogy a szó csak mozdit, de a mi tette serkent az a példa. Így volt ez mindenkor az idők kezdete óta. Ily nemes indokból származott tényt vagyok szerencsés Föt. szerkesztő ur engedelmével nyilvánosságra hozni, mely tény vallásközömbös és hithideg korunkban a minél ritkább egyesek részéről, annál nagyobb elismerésre méltó. Midőn e nemes jöltevőnek: Nagymélt. és Föt. Lönhart Ferencz püspök ur Ő Excellentiájának nagybecsű áldozatkészségéért a saját és válaszi r. k. hívek nevében hálás köszönetet mondok nem szünöm meg kérni Istent, hogy Excellentiájának földi léte véghatárát állandó jólét mellett messze kiterjessze. Kelt: Bonczhidán 1887. ápril 25-én.

P. Holló Tamás, r. k. lelkész.

I R O D A L O M.

— Megjelent „Isten igéje szent beszédekben“ XII. évf. 5. füzet. Szerkeszti Jagicza Lajos ravazdi lelkész. Kiadja Buzárovits Gusztáv Esztergomban. Tartalma öt szent beszéd. — Ara egész évre (12 füzet) 2 frt.

— Dr Gisswein Sándor, szentszéki jegyző előfizetési fölhívást tett közé ily című művére: „Mizraim és Assur tanúsága Izrael mellett.“ — A legalább

is 35 ivre terjedő illusztrált munka két kötetben kerül ki sajtó alól, az első kötet még a nyár derekán, a második őszszel. Előfizetési ára 3 frt 60 kr, mely részletenként fizethető le, az első kötetért 2 frt, a másodikért 1 frt 60 kr. A megrendelések szerzőhöz (Győr, püspökvár) intézendők. — Hiszszük, hogy e munkában újat és érdekesebbet fog találni a theuogus, a történész és nyelvész egyaránt, lelki örömet és vigaszt talál benne minden hívő kebel. Hisz czélja feltüntetni a tudomány hódolatát az istenkinyilatkoztatás előtt.

— Megjelent: „Havi Közöny“ az elméleti és gyakorlati lelkipásztorság köréből. X. évf. áprilisi füzet. Szerkeszti: Tokody Ödön és Patzner István. — Ara egész évre 4 frt. félévre 2 frt. Megrendelhető Uj Pécsen (Torontálmege).

— „Boromacus“ kath. hitszónoklái havi tolyóirat I. évf. 6. füzet. Szerkeszti és kiadja Horváth Lajos győri városi plebános. Tartalma tizenkét válogatott szent beszéd. — Ara egész évre 4 frt. félévre 2 frt. negyedévre 1 frt.

— „Magyarország helységnevtára.“ Szerkesztette Dvorzák János I-ső kötet. Egyetemes és betűrendes rész. A magyar és német nyelven szerkesztett, 617 lapra terjedő és csinos kiállítású munka ára 5 frt. Mindkét kötet ára 10 frt megrendelhető a „Havi füzetek“ kiadó hivatalában (Budapest, II. Donáti-utca 3.)

— Dr. Kiss János előfizetési nyit az általa fordított: „Levelek egy fiatal lelkészhez“ című műre, melyet Melcher Alajos irt. Az egész mű 2 kötetben fog megjelenni 30–30 ivnyi tartalommal. Egy kötet ára 1 frt 60 kr. vagy 5, legfőlebb 6 sacrum elvégzése. — Megrendelhető szerzőnél Temesvárt.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL

— **Nyilvános köszönet.** A Szent-István-Társulat melyen tisztelt igazgatósága hatvan (60) drb. különféle népiskolai tankönyvvel kegyeskedett szegény iskolánkat megajándékozni, mely nemes a népnevelés érdekében hozott nagy lelkü adományáért, valamint a szegény tanulók és tanítók, kik a tanügy hátrányára fájdalmasan érzik a tankönyvek hiányát — úgy a magam nevében is hálás köszönetemet nyilvánítom. Atyha, 1887. április 22-én. Süller István lelkész.

— **Megérdemelt kiténtetés.** Novák Ferencz gyféhérvári köztisztelőben álló, derék polgármestert, a városnak a szó szoros értelmében vett regenerátorát, a községélet terén szerzett érdemei elismerésül, királyi urunk ő felsége a királyi tanácsosi czimmal tüntette ki; — őszintén gratulálunk a valóban megérdemelt kiténtetéshez. —

— **Az első lépés.** Régen táplált ohaja az sokaknak, hogy a fényes multu, eseményekben oly annyira gazdag erdélyi egyházmegye története megirassék. Ez eszmén Istenben boldogult nagy nevű püspökünk, Fogarassy Mihály kiváló előszeretettel csüngött; méltó utódja pedig, kegyelmes főpásztorunk ő nagymeltsága szintén nem egyszer terelé figyelmünket a bennünket erdélyieket közelebből érdeklő dolgokra; lapunkban is többször

történt ez irányban lelkes felszólalás. De mindedig az óhaj megmaradt a pium desideriumok szerény keretében — ha egyes urtörő jelesek ide irányuló munkásságát leszámítjuk. Most azonban ez eszmét az erd. rom. kath. irodalmi társulat felkarolva, f. hó 27-én tartott választmányi gyűlésében azt megbeszélés tárgyává tette s hosszabb igen érdekes eszmeszcseré után Veszely Károly elnök, dr. Tódor József alelnök és Pál István titkár személyiben egy bizottságot küldött ki, azon utasítással, hogy az eszme mikénti megvalósíthatására nézve a közgyűlés előkészítő választm. gyűlés elé terjesszen egy konkrét tervezetet. —

— **Nagyságos Török Antal** ur f. h. 28-án ismételtén szerencsétlenül iskolánkat és finövelendéket becse látogatásával. Minden osztályban az előadásokat és feleleteket figyelemmel kísérvén megtekintette a tornatért is, hol az általa saját kezűleg ültetett fácskákat megvizsgálta és egy pár kivezett helyébe gesztenye csemetéket ígért. Majd a finöveldebe jövén, ottan megnézte a tan- és háló termeket, tudakozódott a gyerekeknek egészségi, szorgalmi és magukviselési minőségéről s mindezeket kifogás nélkülieknek találván, meglepéssel távozott el városunkból.

— **Albrecht főherczeg** 60 éves katonai jubileumát ápril 25-én nagy pompával ülték meg. A főherczeg, ki a monarchia haderejének főfelügyelője, 70 éves s mint katona 57 éve szolgál. A 60 év olyformán jön ki, hogy a háboruban töltött 3 éve kétszeresen számítatik. A jubiláltat ő felsége a király napi parancsban és személyesen is üdvözölte, nemkülönben a főherczegek és katonai méltóságok. A főherczeg mint katonai író is nevet vívott ki magának, a gyakorlatban pedig azon ritka osztrák vezérek közé tartozik, kik csatákat nyertek; 1866-ban Custozánánál fényes győzelmet aratott a sokkal erősebb olasz hadsereg fölött. A főherczeg talpig katona, s mint ilyennek az alkotmányosság iránt kevés az érzéke; különben igen jó szívu ember; öregsége daczára állásának él s kötelességeit fáradságot nem ismerve, olyan buzgalommal teljesíti, hogy fiatal embernek is becsületére válnék.

— **Az érettségi vizsgák** tekintetében a vallás és közoktatásügyi miniszter valamennyi tankerületi főigazgatóhoz és a középiskolai felekezeti főhatóságokhoz rendeletet intézett, melyben elrendéli, hogy azon tanulók kik az írásbeli érettségi vizsgálaton vagy a szóbelin több tárgyból megbuktak s ennélfogva egy évre visszavetendők, azon esetre, ha a visszavetés szeptemberben történt az június hóban, tehát egy tanév lefolyása után a rendes érettségi vizsgálatok alkalmával ismételtetik.

— **B. figyelembe.** Az erd. rom. kath. irodalmi társulat kiadásában közelebb megjelent műveket, u. m. a „Néhány szó“ stb. czimü fényes kiállítású s már is nagy elismerésben részesült kitünő munkát, és az „Órangyal“ czimü jeles és szakavatottan összeállított ima- és énekkönyvet kiválóan ajánljuk t. olvasóink b. figyelmébe, azon testvéri kéréssel, hogy azokat ismerőseiknek is ajánlani sziveskedjenek, miáltal a szó legnemesebb értelmében csak missiót teljesítenek.

Előnyös mellékkereset!

100 egész 300 forintot kereshet havonta

nálunk mindenki, a törvény által megengedett sorsjegyek részletfizetés melletti eladásával

tőke és kockáztatás (risico) nélkül

Ajánlatok intézendők:

*A Fővárosi változlet-társaság
Adler és társához Budapesten.*

1—2

Cristóf Ferencz-féle

Szobapadozat- fénymáz-lak

szagtalan és gyorsan szárad

Praktikus sajátosságánál fogva és egyszerű kezelés-módja miatt igen alkalmas a szobapadozatok befestésére és lakirozására.

Mindenki maga kezelheti.

A lakirozott szoba két óra mulva már használható. Különféle színekben (fedő-festék) és szintelen is kapható (csak fényességet adva.)

Próbát- és használati-utasítást kaphatni a raktárban.

Vidéki raktára Gyulafehérvárrt: Id. MISSELBACHER J. B.-nél.

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, Dr. SZUCHY BÉLA, STRAUBERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatott a püsp. lyc. nyomda gyorssajtóján Gyulafehérvárrt.